

Eiropas mantojuma zīmes vieta Latvijā - "Trīs brāļi"

Publicēts: 26.02.2021.

Kopš 1993. gada Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde atrodas ēku kompleksā "Trīs brāļi", kas pieminekļu aizsardzības darbam kalpo jau vairāk nekā 60 gadu un arvien vairāk veidojas par nozares kompetenču centru. Daudzkārt pārbūvētā viduslaiku ēku grupa "Trīs brāļi" savu tagadējo veidolu ieguvusi pēc 1953.–1957. gada restaurācijas (projekta autors P. Saulītis).

Atbilstoši Baltijas jūras piekrastē izplatītajam Ziemeļeiropas Hanzas savienības pilsētu dzīvojamo ēku tipam "Trīs brāļu" ēkas ir orientētas ar galu pret ielu. Ēka Mazajā Pils ielā 17 ir vecākais mūra dzījamais nams Rīgā (15. gs. beigas). 1697. gadā tajā bijusi maiznīca, kas paplašināta ar piebūvi pagalma pusē, vēlāk arī ielas pusē (restaurācijas laikā tā nojaukta). Lai arī ēka vairākkārt pārbūvēta, tās plānojumā saglabājušās gotikas iezīmes. Pirmo stāvu aizņem liela dzīvojamā telpa ar stūrī izbūvētu pavardu un apvalkdūmeni (mantelškursteni). Zem dzīvojamās telpas atrodas velvēti pagrabi, bet virs tās – trīs stāvos bēniņi. Ēkas vidū ir lūkas, kas dod iespēju pacelt preces no pagraba līmeņa līdz bēniņiem.

"Vidējais brālis" (1646) ir tipisks 17. gs. dzījamais nams. Tā fasādes un zelminis veidots ziemeļu renesanses manierisma formās un restaurēts pēc J. K. Broces 1785. gada zīmējuma. 1746. gadā veidotais ieejas portāls ar uzrakstu latīņu valodā "Soli Deo Gloria" ("Tikai Dievam slava") pārcelts no blakus esošās vecākas ēkas ieejas. Interjers atspoguļo kvalitatīvu dzīvojamo ēku attīstību – tās ir kļuvušas plašākas, ar lielākiem logiem. Telpas stūrī atrodas apvalkdūmenis un pavards, kura izbūvē izmantoti Melngalvju nama pamatu ķieģeļi un kurš joprojām var darboties. Iebūvēts 18.–19. gs. formas sienu skapis, barokālās formās rekonstruēta griestu apdare. Interjers papildināts ar 18. un 19. gs. priekšmetiem. Virs zemās pirmā stāva halles atrodas zāle.

Jaunākā un mazākā ēka (17. gs.) 1898.–1899. gadā pārbūvēta. Restaurācijas laikā visu triju ēku pagalmi apvienoti, sienās iemūrēti akmens portāli un vecākais Rīgas ģerbonis. Portālā, kas atceļojis no zudušas ēkas Melngalvju ielā 4, saglabājies uzraksts vācu valodā, kas tulkojumā nozīmē “Tu būsi svētīts, ienākot šeit, un iziesi ar Dievu”.

“Trīs brāļu” komplekss ir unikāla kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas liecība Latvijā. Agrīnā padomju laika restaurācijas filozofija, kuru veidoja Latvijas pirmās brīvvalsts laikā izglītību ieguvušie speciālisti, paglāba ēkas no okupācijas varas apdraudējumiem un iedvesmoja arī citu Latvijas kultūras mantojuma objektu saudzīgai saglabāšanai un izglābšanai no okupācijas varas apdraudējumiem. Centieni ļoti rūpīgi un neatlaidīgi atjaunot “Trīs brāļus” vispareizākajā veidolā izvērtās ilgstošās profesionālās diskusijās un strīdos, kas galu galā vainagojās ar labu un laikmetam atbilstošu rezultātu un jau ēku restaurācijas laikā tika iepļānota to izmantošana kultūras mantojuma aizsardzības funkcijai.

Kultūras pieminekļu aizsardzība Latvijā padomju okupācijas laikā bija centieni radīt pēc iespējas augstākus standartus, nosargāt eiropeskās vērtības, ko iemiesoja kultūras mantojums, par spīti to iznīcināšanas centieniem. “Trīs brāļi” atgādināja par vērtībām, ko Latvijas sabiedrība saskatīja brīvajā Eiropā un ko vēlējās sasniegt savā valstī.

Pēc neatkarības atgūšanas 90. gadu sākumā, augsta prioritāte tika piešķirta kultūras mantojuma politikas veidošanai, kuras pamatā bija Eiropā radītie kultūras mantojuma saglabāšanas principi. Pateicoties kultūras mantojuma sistēmas demonstrētajai eiropesko zināšanu apmaiņai, Latvija iekļāvās Eiropas Savienībā ar labu pieredzi un darbības modeļiem, sniedzot savu pienesumu mūsdienu Eiropas kultūras mantojuma saglabāšanas politikai.

Rezultātā “Trīs brāļi” ir kļuvuši par kultūras mantojuma aizsardzības sistēmu un to “maigās varas” simbolu Eiropā.

Lai izceltu un aktualizētu Latvijas un Eiropas sabiedrībai kultūras mantojuma institūciju lomu plašā kultūras vērtību saglabāšanā, īpaši sabiedrībai sarežģītos un ilgstoša politiska konflikta apstākļos, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde 2019. gada sagatavoja pieteikumu un 2020. gada martā Eiropas Komisija nolēma piešķirt Eiropas mantojuma zīmi ēku kompleksam “Trīs brāļi”.

<https://www.nkmp.gov.lv/lv/eiropas-mantojuma-zimes-vieta-latvija-tris-brali>